

- 5—10 etc. Začetek definitivnosti pred zakonom iz leta 1908. se reducira z nastopom učiteljske službe);
- b) krajni sistem in definitivnost se odpravita;
- c) pri avanziraju ne ima upoštevati edino le kvalifikacija;
- d) pri vsem tem mora imeti vse učiteljske izpitne usposobljenosti; kdor ne napravi v prvih petih letih učiteljskega poklica izpita usposobljenosti, se ga ne obdrži v učiteljski službi; (sme se pristopiti v neugodnem slučaju k izpitu le trikrat);
- e) premeščanje iz enega v drugi kraj se vrši uradnim potom na deželne stroške;
- f) drugo, kakor pokojnina, stanarina, opravilna doklada etc. se ima tako izvesti, da je v skladu s službenimi, materialnimi in administrativnimi reformami.
- Nesoglasja, ki je obstojala do sedaj, ne more nihče popraviti, in dolžnost je pristojnih činitelj, da ne zaidejo zopet v daljše neskladnosti, ker sicer bi bil škandal še večji. Bi li ne bilo umestno, da bi se zapostavljeno učiteljsvo obrnilo zaradi tega na kompetentno mesto, posebno na deželna učiteljska društva in napravilo primerne korake v gori omenjenem smislu? Tudi druge deželne liste prosimo, naj bi to ponatisnili. Alfa & Omega.

Balkan.

Ker tudi naši čitatelji z živim zanimanjem opazujejo dogodke na Balkanu, podajamo v nastopnem najzanimivejši vesti iz te velikanske drame, ki se odigrava med našimi brati na Slovanskem jugu.

Srbsko učiteljsvo v službi domovine.

Predsednik »Zveze slovenskega učiteljsva v Avstriji« M. Hajny je dobil sledeče pismo iz Srbije:

Dragi brate!

Nečem zamuditi te prilike, da Ti obenem s 1. številom »Učitelja« — ki bo najbrže edina v tem letu — pošljem mnogo bratskih pozdravov, ne samo mojih, ampak tudi mojih tovarišev srbskih učiteljev, ki so še v Belgradu. Naša zveza je ustavila svoje delo, penzionat je razpuščen in »Učiteljski dom« je izpremenjen v vojaško bolnico. Velika večina mojih tovarišev je odšla na bojno polje, in mi stari vršimo druge vojne dolžnosti v Belgradu in po drugih mestih. Mihajlo Stanojevič (bivši urednik »Učitelja« in pisatelj šolskih učnih knjig) je stražnik na Savi, Gjorgje Kojič je vojni magaciner v Lazarevcu, Jovan Popovič je v Nišu itd. Jaz delam v vojnem ministertvu v sanitetnem oddelku.

Cela Srbija je vojni tabor. Z vero v Boga gremo nasproti boljši bodočnosti in ni nam žal žrtev. Čas je že, da se izpolni naš narodni srbski sen. Pričakujemo pomoči od Slovanov, posebno sanitetnega materiala in zdravil, in upamo, da bodo vaša bratska srca nam pomagala tudi s peresom, da bode zagovarjali naše opravljeno začeto delo. Pozdravi mi vse brate Čeha in vse naše tovariše.

Tvoj prijatelj

Mihajlo M. Števanovič.

Češko učiteljsvo namerava po zgledu češkega Sokolstva darovati po 1 krono za osebo in bo najbrže doseglo, da stori isto vse učiteljsvo v »Zvezi slovenskih učiteljev v Avstriji«. Na ta način bi se zbrala vsota 28 tisoč kron. — Češka zveza pristavlja k temu: Kaj odgovori učiteljsvo na to prošnjo svojih jugoslovanskih bra-

tov, ki se bore za biti in ne biti proti svojim večnim sovražnikom! Tu je mogoče le en odgovor: **Prispevajmo po svoji zmoglosti, in sicer takoj!**

Ako da vsak eno krono — poznamo učitelje kot navdušene in požrtvovalne ljudi, ki dajo iz svojega malega imetja mnogokrat tudi več, mnogo več — se zbere od vseh članov »Zveze slov. učiteljsva v Avstriji« 28.000 kron. To ni sicer mnogo, da se zacelijo rane vojnih grozovitosti, vendar je nekaj, in če se oziramo na gnotne razmere v učiteljsvu, moremò reči, da je to impozantna vsota. Mogoče bo kdo rekel: Beda v učiteljskih vrstah je tako velika, da mnogi ne morejo utrpeti niti malenkosti ene krone. Vemo, prijatelji, da je tako, vemo in vidimo, da je beda med učiteljsvom tako velika, da ne more biti večja. Narodni učitelj je obsojen na glad — zato ker **baje** bogate dežele nimajo denarja, da bi mogle svoje učiteljsvo primerno plačati. Zakaj smo podčrtali besedo »baje«, ne bomo razlagali, ker nečemo opozarjati na ono nevoljo, s katero se poslušna naše zahteve, dasi se prikriva z navidežno dobro voljo. Ostanemo pri tem, da je med nami beda in da nimamo preveč, da bi razdajali. Toda ako smo cela leta trpeli učiteljsko bedo, ako smo cela leta stradali — da bi rešili deželno gospodarstvo pred finančnim krahom, ne bo nam danes težko reči: Za jugoslovanske brate, ki žrtvujejo življenje in kri, da dosežejo svoj sveti cilj, da osvobode svoje brate iz turške sužnosti, se bom en dan postil, in prihranjeno krono darujem ubogim ranjencem. To bo vinar uboge vdove, ki bo več vreden od bogatinovega zlata. Storitte to vsi, slovanski učitelji! Prispevki naj se pošljejo naravnost Krajevnomu odboru za Rdeči križ Jugoslovancov.

Češko Sokolstvo za Rdeči križ.

Češka sokolska organizacija je naklonila jugoslovanskemu Rdečemu križu tekem 14 dni celih 165.000 kron.

Masaryk o razmerah na Balkanu.

V posvetovanju odseka zunanjih zadev je izjavil del. Masaryk: Del. Kramar je gotovo izrazil ideje in čustva češkega naroda, če je rekel, da moramo pokazati več simpatij krščanskim jugoslovanskim narodom. Razumem, da zahteva poročevalec čuvanje avstro-ogrskih interesov. To hočemo vsi. Sem odločno za mir in si ne morem predstavljati, da bi izpremembe na Balkanu in naše razmerje k balkanskim državam mogle povzročiti svetovno vojno. Med vprašanjem pristanišča in albanskim vprašanjem ni nikake razlike. Srbsko pristanišče ob Adriji nam ne sme niti gospodarsko, niti političsko zbuhati pomislekov. Zveza Trsta z Dračem ali kakim drugim pristaniščem bi bila za mnogo trgovskih strank čisto primerna. Ne more nam škodovati, če smo od Ogrske neodvisni. Glede vojne luke se zdi, da je stvar za mnogo let prezgodnja. Mi gradimo drednoute in zdaj, ko smo povišali svojo floto, naj nas bi naenkrat ogrožavala Srbija na morju? Pravijo sicer, da se bo Rusija posluževala srbskega pristanišča, pa Rusija ima vendar črnomoško pristanišče. Naša diplomacija si že več let baje prizadeva, da bi dosegla dobro razmerje z Rusijo. Pri tem pa se v vseh listih predstavlja Srbija kot podajač Rusije, in vse argumentacije imajo ost proti Rusiji. Sicer pa Srbija dokazuje, da ni Rusiji popolnoma zapisana. Samostojna Albanija ne bi bila drugo ko nova Turčija na starem ozemlju. Da obstoji velikosrbsko gibanje, se ne da tajiti; dobra jugoslovanska politika pa mora Hrvatoma in Srbom omogočiti, da se bodo mogli čutiti s prepričanjem Avstrijce.

Jo vidimo, in čudno je, da se je je šele sedaj lotil komponist. Deklamator dr. Pavel Grošelj je »Lepo Vido« deklamiral, orkester spremljal. Orkestracija se tesno naslanja na vsebino balade, ilustrira dejanje in ima nekaj jako posrečenih mest. Originalna kompozicija in dobro predavanje dr. Grošlja sta bila sprejeta z odobravanjem.

Vokalni del koncerta je nudil dve točki. Najprej nas je seznanil z Lajovičevim troglasnim ženskim zborom »Godna samota«, ki menda datira iz skladateljeve konservatorijske dobe. Nežnega značaja je zbor in težak za izvajanje, zato zasluži tem večjo pohvalo jako številni Matični ženski zbor, ki je skladbo eksaktno prednašal. Vplivala je sicer precej mrzlo iz razumljivega vzroka: Komponirana ni v žanru lahko tekočih skladb za ženske glasove kot v Volaričevem času.

In kaj naj rečem o dr. Schwabovi »Zlati kangleci«? Lajkovemu ušesu dobrokajoča, v plesnem ritmu zložena, sladko orkestrirana skladba, ki se bo pevskim zborom gotovo priljubila, ker je enostavna in prirejena tudi za mešan zbor s spremljevanjem klavirja in harmonija. V tej priredbi se je pela na lanskem učitelj-

skem zborovanju v Celju. Melodijozna pesemca bi vseeno dobro učinkovala brez onih tralala, kmetijskih figur v basih in raznih odmevov. Enkratnavselej naj bi se komponisti odvadili pesnikom pačiti tekste. To ni dopustno, pa tudi ne okusno! Da je bila skladba vzorno proizvajana, je pričalo navdušenje poslušalcev! Matični zbor je še zmerom odlični. — Okvir koncerta sta tvorili dve simfoniški skladbi: Stanko Premrl »Scherzo«, že nekoč izvajani, in grandiozna Dvořakova simfoniška pesnitev »Pisen Bohatyrská«. Oboje je dirigiral z znano rutino in svežostjo kapelnik Peter Teply, ki je imel v Trstu hvaležnejše občinstvo kot pri nas. Dvořakove muzike bi se človek ne navelel poslušati, le občudoval bi njeno orkestracijo, polno najpestrejših barv. »Pisen Bohatyrská« je napravila mogočev vtisk.

Obisk koncertu, ki ni trajal predolgo, je bil razveseljiv iz vseh krogov, navzoči so bili tudi skladatelji Premrl, Lajovic in dr. Schwab. Trudu vseh sodelujočih, zlasti koncertnega vodje Hubada in kapelnika Teplega gre priznanje! Koncert pa je bil nov, jasn dokaz Matičinega resnega in smotrnega in kulturnega dela! —a.

Dr. Kramar o srbskem pristanu.

Budimpešta, 15. novembra. Dr. Kramar se je izjavil proti temu, da bi postalo albansko vprašanje življensko vprašanje za monarhijo. Za Albanijo se naj prevzema v prvi vrsti Italija in ona naj prevzame tudi odgovornost, Avstrija se je pa že dovolj eksponirala. Srbski pristan bi bil ugoden tudi za Avstrijo, gotovo pa žele vsi avstrijski narodi, da on ne postane vojno pristanišče, ker bi potem Avstrija izgubila svoje svetovno stališče.

Dr. Ellenbogen o Albancih.

Budimpešta, 15. novembra. Dočim grozi na naših mejah vojna, obstruirajo naši Jugoslovanci na prav otročji način, ker nimajo pojma o resnosti položaja. — Če bi bila avstrijska diplomacija le nekoliko spretna, bi si lahko zagurala prijateljstvo Srbov, zakaj če ima Avstrija zgodovinsko misijo, ima dolžnost, da svoje narode zadovolji. Za albanske zadeve ne sme teči ne nemška ne slovanska kri, Albanci si naj vse sami uredijo, kakor hočejo.

Bolgarske izgube v vojni.

Izšla je uradna statistika bolgarska, iz katere je razvidno, da je vojna stala Bolgarijo kakih 60.000 do 80.000 ljudi, to je mrtvih in ranjenih. Skoro popolnoma so uničeni pešpolki št. 2, 4, 5, 9, 18 in 20. Sofijska divizija je decimirana na tretjino, drinopoljska, vidinska in iz Ruščuka pa polovico. Kavalarija je skoro vsa uničena; najmanj pa je trpela artilerija.

Črnogorske izgube v vojni.

Kakor poročajo uradno, so imeli Črnogorci do 10. t. m. v vojni mrtvih 1991, ranjenih 2700; večina slednjih je že zopet v službi. Oboklelih je bilo okoli 1000; nad polovico jih je že ozdravelo.

Dar srbskega rodoljuba.

Srbski milijonar Luka Čelović je poslal v Skoplje 15 milijonov dinarjev za srbsko vojsko.

Kuhinjski in gospodinjiski pouk na občin ljudskih in meščanskih šolah.

Pred nekaj časa je dal minister za uk in bogočastje dr. vitez Hussarek nalog, naj se čim natančneje proučuje uvedba kuhinjskega in gospodinjiskega pouka na občin ljudskih in meščanskih šolah. Namisel, da je namen ljudske šole, da opremi otroke z znanjem in ročnostmi, ki so potrebne za življenje in da je potrebno, da se žena že v ljudski šoli pripravi za gospodarski boj, je dala povod temu. Sedaj so tozadevna poizvedovanja končana in ministertvo je izdalo deželnim šolskim oblastvom tozadevna temeljna navodila. Po teh navodilih se more kuhinjski in gospodinjiski pouk uvesti kot neobvezen predmet na vseh onih deklinjskih šolah, na katerih zagotove lokalni faktorji (dežela, okraj, občina, društva, zveze staršev ali zasebnikov) ustanovitev in trajno vzdrževanje šolske kuhinje s potrebnimi strovinami ter remuneracijo učiteljice, ki obavlja pouk.

Ta pouk se vrši načeloma edinole v najvišjih razredih ljudske šole, ali pa pri združenih ljudskih in meščanskih šolah v zadnjem razredu meščanske šole, oziroma kjer obstoje enoletni, z meščanskimi šolami zvezani izobraževalni tečajji, tudi v teh tečajih.

Ugotovitev učnih načrtov je prepriščena deželnim šolskim svetom, pri čemer pa je treba gledati na to, da naj se poučuje v šolskih kuhinjah, kako se pripravljajo kolikor mogoče poceni in tečna hrana, in se je pri sestavi učnega načrta in delovnega programa predvsem treba ozirati na pridobitvene in socialne razmere prebivalstva v dotičnem šolskem okraju. Pouk se mora vršiti v pol dnevih — dopoldnevih in popoldnevih — ne pa v posameznih, na razne dneve porazdeljenih urah. V ta namen je treba po številu učenk, ki se prijavijo za pouk, napraviti v razredu oddelke.

Kuhinjski in gospodinjiski pouk se mora vsako toliko časa nadzorovati, in priporoča naučno ministertvo, da si dotični šolski organi, ki obvladajo nadzorstvo, zagotove svet in podporo gospa, ki veljajo za dobre gospodinje in se prostovoljno in brezplačno ponudijo za to delo. Pri zgradbah novih šolskih poslopij v krajih, kjer je mogoče z gotovostjo misliti na to, da se uvede tamkaj kuhinjski in gospodinjiski pouk, morajo pristojne šolske oblasti opozarjati na to, da se poskrbi za šolsko kuhinjo in potrebne posstranske prostore, pralnico in likalnico.

Po izmeri razpoložljivih sredstev se nameravajo uvesti učni tečajji za učiteljice, ki naj bi se jim na občin ljudskih in meščanskih šolah izročil kuhinjski in gospodinjiski tečaj. Takšni tečajji so se že vršili v nekaterih kronovinah. Stroški za pouk v teh učnih tečajih za učiteljice se

pokrivajo iz državnih sredstev, obenem pa se dovoljujejo tudi državne podpore za delno pokritje oskrbovalnih in potnih stroškov udeležnic teh tečajev, in tamkaj kjer bi lokalni faktorji nikakor ne mogli poskrbeti bivališč, tudi stroškov za bivališča.

Končno so dobile deželne šolske oblasti nalogo, da o zaznanjih v zadevi te nove učne stroke poročajo ministertvu za uk in bogočastje.

Poročilo o tem najnovejšem ukrepu na polju ljudskega in meščanskega šolstva smo prejeli iz ministertva samega in priznati moramo, da je naučno ministertvo s tem ukrepom v resnici odpomoglo silni potrebi našega ljudstva, ki v zadevi na kuhinjsko in sploh gospodinjisko vprašanje še tiči daleč v zastarelih nazorih, ki nimajo prav nič skupnega z umnim gospodinjstvom. Vzlic temu, da ima n. pr. zlasti naše kmetiško ljudstvo na razpolago raznih sirovin, ki jih zna umna gospodinja izpreminjati v dobro in tečno domačo hrano, pa jih gre vendarle toliko in toliko v izgubo, ne da bi kaj odvrnile pri hiši. In še ono, kar se pripravljata na sicer silno preprost, a vendarle predrag način, z veliko potratu, dočim bi se ob umnem gospodinjstvu dalo izhajati z mnogo manjšimi izdatki in bi bila hrana vzlic temu mnogo tečnejša.

Prav isto pa velja tudi za naše delavske družine, pri katerih je gospodinjji predvsem gledati na to, da postavi na mizo po količini in obenem tudi po kakovosti dovoljne hrane, pri čemer pa je seveda še tem veliko bolj, kakor povsod drugje, treba paziti na vsak vinar. Delavec v tvornici potrebuje tečne, močne hrane, a zaslužek je majhen. Dobra gospodinja, dobra, praktična kuharica si pač zna pomagati tu, nikakor pa ne ženska, ki ni nikdar videla kuhinje, dokler se ni omožila, in ki ne zna računati z denarjem.

Gospodinjstva se ni še nobena naučila v par dneh. Treba je tu teoretičnega pouka in lastne izkušnje in to ne morda šele tedaj, ko je že treba prevzeti vsa ta domača opravila, temveč že prej, v šolski dobi, ko je učenje lažje in ima ženska potem tudi časa, da tudi praktično poizkuša, kar se je naučila v šoli, doma pri svojih starših, sorodnikih itd.

Velikega pomena je torej ta kuhinjski in gospodinjiski pouk za naše ženstvo in zato le želimo, da bi se uvedel povsod na naših ljudskih šolah, na kmetih in v mestu. Seveda bo tu treba zopet žrtvovati nekaj, zlasti občinam, toda izdatki se stotero vračajo občini in občinarjem po dobrem gospodinjstvu. Kaj je vendar hujšega v hiši, kakor slaba gospodinja! In temu zlu naj bi odpomogel kuhinjski in gospodinjiski pouk. Naj bi torej občine, zlasti pa tiste, ki nameravajo graditi nova šolska poslopja, poskrbele za to, da bo naš ženski naraščaj imel priliko izobraziti se v dobre, skrbne, varčne in poštene gospodinje, ki v resnici podpirajo hiši tri vogle.

Celjsko gimnazijsko vprašanje.

Celje, 19. novembra 1912.

Poseben šolski odbor, ki se je v Celju sestavil za pospeševanje naše gimnazijske zahteve, je izdelal obširno spomenico o celjskem gimnazijskem vprašanju in jo izročil vsem slovenskim in menda tudi slovenskim poslancem. V tej spomenici se obširno navajajo nedostatki sedanjih »nemško - slovenskih gimnazijskih razredov« in obenem vzroki, ki govore za upravičenost slovenske zahteve po slovenski višji gimnaziji v Celju.

Spominjamo se te zadeve toliko bolj, ker pravkar beremo v listih poročilo »Hrvatske korespondence«, da je predsedstvo hrvaško-slovenskega parlamentarnega kluba zahtevalo od ministrskega predsednika za ustavitve obstrukcije — »ureditev razmerja med Slovenci in Nemci na južnem Štajerskem in južnem Koroškem«. To je po našem mnenju povedano presplošno; na kako ureditev razmer bomo mogli namreč tod šele takrat misliti, ko bo eden ali drugi del političko uničen. Nacionalna naspotstva so pri nas prehuda, sedanje razmere za nas prekrivične, da bi mogli misliti na kako njihovo ureditev v smislu kakega premirja, ki bi ga zahtevali Nemci gotovo na podlagi sedanjega statusa quo. Ali kake izpremembe sedanjega že itak za nas jako krivičnega stanja v prilog Nemcem bi naši državni poslanci ne smeli pripustiti pod nobenim pogojem, in ravno to bi bila enostranska rešitev celjskega gimnazijskega vprašanja.

Nemci naj bi dobili za svoj zavod novo poslopje, mi bi pa naj s svojimi ponižnimi gimnazijskimi razredi nadalje vegetirali v odvisnosti od raznih nemško-nac. Profitov in v zasebnem poslopiju, ki ni bilo nikoli zidano v šol. namene? Nemci so ustanovili v Celju na tihem trgovski šoli